

Netanjahu látogatása a Síp utcában

Netanjahu: Emlékezni kell a múltra, miközben reménykedni kell a jövőben

MTI Fotó: Mohai Balázs

A zsidó nép olyan, mint egy különleges fa: gyökereit a múlt táplálja, de ágai a jövőbe nyúlnak – mondta az izraeli miniszterelnök, aki megtekintette az Emánuel-fát a Dohány utcai zsinagóga udvarán.

Mivel Benjámín Netanjahu személyében most először látogatott hivatalban lévő izraeli miniszterelnök Magyarországra, történelmi jelentőségű esemény színhelye lehetett a Mazsihisz Síp utcai székháza: az épület Goldmark Térében ugyanis megjelent és beszédet mondott mind az izraeli miniszterelnök, mind magyar kollégája, Orbán Viktor.

A zsúfolásig telt teremben jelen voltak külföldi és hazai diplomaták, politikusok, vezető egyházi személyiségek, a rabbikar tagjai, és a kulturális, művészeti élet képviselőin kívül részt vett több holokauszt-túlélő.

Az első beszédet Heisler András, a Mazsihisz elnöke tartotta (lásd külön).

Orbán Viktor a beszédét a cionista mozgalom alapítójának, Herzl Tivadar az híres mondatára alapoz-

Izrael és Kelet-Európa, Izrael és Magyarország olyan jövőt képzeljen el, amelyben a fontos dolgok összekötnek bennünket – fogalmazott Orbán Viktor. – Összeköt a hazánk, nemze-

hogy szerinte meggyőzhetjük az Európai Uniót, hogy tisztelje Izrael azon erőfeszítéseit, amelyekkel önmagán túl Európát is védelmezi, hiszen Izrael és Európa – és benne Ma-

A két miniszterelnök a Fánál

MTI Fotó: Máthé Zoltán

tunk szeretete, a külső fenyegetéssel szembeni önvédelem, a terrorizmus elleni küzdelem, összeköt a modern technológia, az innováció szeretete,

gyarország – biztonsága összekapcsolódik. Megjegyezte: büszke vagyok rá, hogy a zsidó élet Magyarországon a reneszánszát éli. Ettől azt várja, hogy a zsidó kultúra felívelése gazdagítja majd a magyar nemzeti kultúrát. A politikus kitért arra: Netanjahu megosztotta vele Izrael fejlődésének titkát, ami nem más, mint az a tudás, hogy miként lehet a legkevesebből a legtöbbet kihozni. Reményét fejezte ki, hogy a zsidó néptől a magyarok ezt a tudást egyszerűen talán eltanulják, amire van remény, hiszen a két nép több dologban hasonlít. Így például közösek abban – mondta Orbán –, hogy mindkét nép mindig többet ad a világnak, mint amennyit kap tőle.

A Pesten 1860-ban született Herzl Tivadarral hivatkozott beszédében Benjámín Netanjahu is, aki a mozgalmár géniusznak és modern Mózesnek nevezte. A miniszterelnök kifejtette:

Herzl Tivadarral megszületett a zsidó állam modern eszménye. Az ő érdeme, hogy visszahozta a zsidó népet a történelembe, hiszen belátta: a zsidók problémáját csak egy független zsidó ország állami keretein belül

(Folytatás a 3. oldalon)

Bár választ nem kaptunk, de a gerincünk egyenes maradt

Heisler András Mazsihisz-elnök köszöntője Benjámín Netanjahu és Orbán Viktor hitközségi látogatásán.

Tisztelt Benjámín Netanjahu miniszterelnök úr, Orbán Viktor miniszterelnök úr, excellenciás hölgyek és urak, főpolgármester úr, rabbi urak, elnök urak, kedves vendégeink!

A magyarországi zsidóság történetében a mai az első alkalom, amikor egyszerre két miniszterelnököt lát vendégül a magyar zsidó közösség. Az eseményről ezért már most elmondhatjuk: történelmi. S egy történelmi eseménynek történelmi helyszínként a Goldmark Tere ad otthont. A Goldmark Tere, ahol 1939–1944 között működött az úgynevezett „Művészakció”. Ebben az időben ugyanis a Horthy-korszak zsidótörvényei miatt zsidó emberek, zsidó származású magyar színészek máshol nem, csak itt, ezen a pódiumon léphettek fel.

Köszöntőmben a földrajzilag két távoli ország közötti legerősebb hídról, a magyarországi zsidóság összekötő szerepéről fogok beszélni.

Múltunk és jövőnk összeköt bennünket, ahogyan Magyarország és Izrael szeretete is. Történelmünk itt van a teremben, hiszen itt ül köztünk közösségünk néhány megbecsült tagja, olyanok, akikkel megtörtént az elmondhatatlan, akik elszenvedői voltak a mindent elsöpítő gyűlöletnek. Velünk hallgatják majd a magyar és a zsidó állam vezetőjének szavait. Miniszterelnök urak! Önök mögött ott ül a 92 éves édesanyám is, aki 45-ben Auschwitzból jött haza.

És itt van velünk a jövő generációja is. Azok, akik rendszeresen látogatnak Izraelbe, dolgoznak, vagy tanulnak az ottani egyetemeken. Ők azok, akik a két ország kapcsolatát majd továbbfejlesztik. Túlélőink és a fiatalok: ők a mi hídjaink, korok és országok között.

Herzl Tivadar szülőhelye, Magyarország, megbízható partnere Izraelnek. Az izraeli gazdaság fejlődésére veszélyes bojkottmozgalmak ellen a magyar kormány állt ki elsőként Európában a vitatott területekről érkező áruk külön megjelölésének elutasításával. A magyar kormány kérésünkre egyértelművé tette, a vallásszabadság részének tekinti a zsidó vallás alapjait jelentő körülmetélés és a kóser vágás jogát, miközben az Európai Unió több országában ezt megkérdőjelezi. Együttműködésünk sikeres az oktatás területén is. De a tegnapi tárgyalások szerint a két ország kulturális, gazdasági kooperációja is kiváló. A legutóbbi Zsidó Közösségi Kerekasztal ülésén kértem, Magyarország ismerje el Izrael fővárosaként a három monoteista világvallásnak otthont adó Jeruzsálemet. Mi reménykedünk...

Közép-Európa legnagyobb zsidó közössége mindig segítette és a jövőben is segíteni fogja Magyarországot és Izrael barátságát. Jók a magyar–izraeli kapcsolatok. De közben mindig vannak a közösségünk életét zavaró jelenségek, melyekről őszintén szeretnék szólni. Mert Magyarország felemás módon nézett szembe a holokauszt folyamatával, az akkori hatóságok, a kormány és a kormányzó felelősségével, mint ahogy 72 évvel a második világháború után sem zárult még le maradéktalanul a zsidó kárpótlás, s megoldatlan az egyházakat ért jogsérelmek orvoslása is, ami segíthetne visszaállítani hazánkban az egyházak független működését.

Napjainkban Magyarországon el lehetett indítani egy olyan totális propagandakampányt, amelynek nyelvi és képi eszköztára bennünk, zsidókban, rossz emlékeket keltett. Lehet vitatni a kampány szándékait, de számomra egy dolog miatt vált biztosan elfogadhatatlanná: a zsidók Magyarországon elkezdtek félni. S ez olyan jelenség, ami mellett felelős zsidó vezető nem mehet el szótlánul. De felelős kormányfő sem.

Annak örülünk, ha magyar állampolgárokként a magyar kormány meg kíván védeni bennünket, de a leghatásosabb védelmet a gyűlöletmentes magyar társadalomban látjuk. Arra kérem Magyarországi zsidó közösségünk, segítse Magyarországot olyan közösséggé tenni, ahol az erőt egymás értékeinek tisztelése jelenti.

Tisztelt miniszterelnök urak! Kedves vendégeink! Mi egy olyan országban akarunk büszke, magyar zsidók lenni, ahol senkinek az arcán nem éktelenkedhetnek „büdös zsidó” feliratok. A magyarországi zsidók többsége a jövőben is itt akar élni, itt, a Kárpátok ölelésében, de félelem nélkül. Történelmünk, kultúránk, a számunkra mindennél szebb nyelvünk ideköt bennünket.

Tisztelt Netanjahu miniszterelnök úr!

(Folytatás a 3. oldalon)

Orbán: Ha akarjuk, nem mese, és nem üres reménykedés

MTI Fotó: Mohai Balázs

ta, amely így hangzik: „ha akarjátok, nem mese”.

Ha akarjuk, nem mese, nem delíbió és nem üres reménykedés, hogy

a kultúrák közötti kapcsolat, az identitásunk magabiztossága.

Azt mondta: ha akarjuk, nem mese, hogy megfékezzük a terrorizmust, az európai antiszemitizmus erősödését, és sikerülhet leállítanunk az intolerancia tömeges Európába szállítását. Ha akarjuk, nem mese,

917701331350099 17014

Mélyen tisztelt Heisler András Elnök Úr!

Még most is erősen hatása alatt vagyok tegnapi beszédének, amit a Goldmark Teremben mondott el Netanjahu és Orbán Miniszterelnök Urak beszéde előtt. Jóllehet én református teológus, szociáletikus és publicista vagyok, igencsak mélyen kavaroztak fel lelkemben az Ön szavai nyomán évezredes érzések, fejemben pedig gondolatok. Beszéde, tisztelt Elnök Úr, egyszerre volt emocionális és racionális, immanens és transzcendens, mélyen magyar zsidó és egyetemesen emberi. Az, hogy Édesanyja is jelen volt ezen a történelmi alkalmon, bizonyára sokakban szívszorító élményeket ébresztett.

Tisztelt Elnök Úr! Számomra az Ön beszédéből sok minden közepette az jött le leginkább, hogy valóban, a magyarhoni, illetve kárpát-medencei zsidóság két nagy prófétai alakja mellett a cionizmus megálmodásán túl még sokan voltak e gyönyörű tájakon, akik a maguk helyén és módján emelték szellemileg a magyarságot, és olyan példaértékű együttélést valósítottak meg Bethlen Gábor kora, illetve a tordai országgyűlés türelmi határozata óta, ami a magyarság emelkedésének is egyik mozgatóerejévé lett.

Egyetértettem azzal is mélyszélesen, hogy a félelem újra felbúgó belső szirénái hangjával és indulatával szemben Ön az antiszemitizmus elleni kiállást, illetve Izrael Állam na-

gyobb diaszpóra-támogatását állította szembe. Feleségem, Röhrig Klaudia lelkész – aki egy évig jeruzsálemi ösztöndíjas is volt – vrbasi református lelkész Édesapja a Jad Vasemben tiszteletére ültetett fákkal és szolidáris cselekedeteivel családjunkat is arra kötelezi, hogy az antiszemitizmus mindenfajta, direkt és indirekt formájával szembeszálljunk. Ezt tette Vrbason Röhrig Gyula lelkész a vészorkszakban, akinek mentő kiállását a vrbasi túlélők az észak-galileai Karmielben épített új zsinagóga falára elhelyezett háromnyelvű emléktáblával örökítették meg. Amikor Röhrig Gézával, aki szintén Vrbason született, találkoztunk, s egyik alkalommal meghallgattuk teológiai disputáját Balog Zoltán Miniszter Úrral, mélyszélesen egyet tudtam érteni Géza kijelentésével: A történelem Istene újra rá fog döbbsenten minket arra, hogy a keresztyénségnek nincs más természetes szövetségese, mint éppen a zsidóság, s ez – teszem hozzá – fordítva is igaz.

Egyszóval, Elnök Úr: köszönöm hálás szívvel nagy ívű és mély, minden megszólalót felülmúló érzelmi és értelmi töltésű beszédét. Lelkemben Stein Mirjám anyai szépnyám, aki a fellendülő millenniumi korszakban élt akkori magyar tájakon, mintha ugyanazt üzenté volna a lélek hangján, mint Önnek az Ön Édesanyja: Fiácskám, mondd el! Nos, nekem ezt és ennyit most el kellett Önnek mondanom.

Magyar református szociáletikus lelkészként Izraelnek és a zsidóságnak elkötelezett tisztelője vagyok. Ennek sok pozitív és negatív jelét és negatív reakcióját éltem meg és át az elmúlt évtizedekben. Adonajtól Jehósuában útravalóul kaptam a szociális érzékenységet és a másokért való kiállás belső kötelezettségét. Ezért szóltam és írtam most Önnek, nagyra becsült Elnök Úr.

Végezetre engedje meg, hogy soraim kíséretéként és alátámasztásaként idemácsoljam annak az előadásomnak cikkésített anyagát, amit a győri zsinagógában tartottam idén áprilisban Villányi Tibor egykori osztálytársam, barátom meghívására. És hadd tájékoztassam Önt arról, hogy a kolozsvári agnusradio.ro-n 680 cikkem van már fenn, aminek egy részét éppen a világvallások versenyfutása témakörben, valásszociológusként is írtam (bekefy.agnusradio.ro).

Mélyen tisztelt Elnök Úr! Adjon a Mindenható, az El-Shaddaj Önnek az Ő Rúahjával elég erőt, bölcsességet ahhoz, hogy magas szintű intellektuális és felelős szolgálatát zsidó szívvel és magyar lélekkel is töretlenül folytathassa.

Shalom, nagyrabecsüléssel,

Dr. Békefy Lajos PhD
ref. szociáletikus
közíró
világvallás-kutató
felelős szerkesztő

Tisztelt Békefy Lajos Úr!

Sok köszönetet kaptam, sok elismerő szót, de ilyen gyönyörű írás mástól nem érkezett. Megtisztel soraival, aminek számomra különös értéket ad, hogy egy keresztyén ember szavait olvashatom.

Nagyrabecsüléssel:

Heisler András
Elnök
Mazsihisz

Mártírjainkra emlékezünk

Dél-Pest

Hagyományainknak megfelelően az idei évben is fejet hajtottunk a soá áldozatai előtt Soroksár, Pesterzsébet, Csepel temetőiben. Mindhárom helyszínen megjelentek a helyi önkormányzat képviselői, a megemlékezők, a BZSH és körzetünk elnöke, valamint Totha Péter Joel főrabbi és Mányi-Szabó Ferenc kántor.

Soroksáron az önkormányzatot Weinmann Antal képviselte. A helyszíneken Ács Tamás, Kerényi Zsuzsa és Totha Péter Joel mondtak beszédet. A szónoklatokban elhangzott az előző századokban helyben kialakult zsidó közösségek létszáma és tevékenységük az adott környezetben. Ők hasznos tagjai voltak a társadalomnak, ám a gonosz, embertelen politika válogatás nélkül küldte őket a megsemmisítés égő poklába, amelyet az elhurcoltak csak nagyon kis hányada élhetett túl. Totha Péter Joel főrabbi korabeli visszaemlékezések felidézésével

ben tett erőfeszítéseit, és reményét fejezte ki, hogy az eddig még sajnálatosan meg nem élt álom megvalósul.

Mányi-Szabó Ferenc imája és a kádis elhangzása után az önkormányzatok és a megemlékezők képviselői koszorút helyeztek el az emlékműveknél, majd a többiek is letették a kegyelet köveit.

Kőszegi Lajos

Újpest

Az Újpest-rákospalotai templomkörzet hagyományosan a támmuz hónap 20-ához legközelebb eső vasárnap tartja mártír-istentiszteletét a Rákospalotáról, Szigetmonostorról, Leányfaluról, Pócsmegyerről, Tahitófaluról, Vácról és Újpestről deportált zsidók emlékére.

Az újpesti zsinagóga padosrait megtöltötték az áldozatok leszármazottai. A megemlékezők közül többen Franciaországból, illetve Izraelből érkeztek.

A gyászistentisztelet kezdetén hat gyertyát gyújtottak a második világháború során elpusztított hatmillió zsidó áldozat emlékére. Szerdócz Ervin Frölich Róbertet, Tamás Pétert, az újpesti templomkörzet korábbi elnökét, Klein Sándor holokauszt-túlélőt, Hajdú László polgármestert, Máté György hitközségi elnököt és Rappaport Anikót, az újpesti hitközség néhai örökös, tiszteletbeli elnökének lányát kérte fel egy-egy gyertya meggyújtására.

A megemlékezés zsolnáridézettel folytatódott, amelyet Szerdócz Ervin különlegesen szépen recitált, majd a Mincha hangzott el. Az „Ádajsem mo odom” kezdetű imát Klavanszkij Anatolij kántor és a Dohány utcai zsinagóga férfikara énekelte.

Az újpesti főrabbi emlékbeszédében személyes gondolatait osztotta meg és máramarosi emlékeit idézte fel. Úgy vélte, hogy a szenvedésről, fájdalomról, megsemmisülésről megfogalmazott szavak nem azonosak az

Debrecen. Barcsa Lajos alpolgármester

egyes személy egyedi és megismételhetetlen volt. 18.000 világ omlott össze 1944. július 11-én.”

Ezt követően egy gyermekkori emlékének allegóriájában fogalmazta meg, hogyan jelenik meg számára Auschwitz borzalma. A történet a korábban zsidó többségű Máramaroszigeten játszódott, ahol a háború után az utcák kiürültek, a házak előbb gazdátlanok váltak, majd román, magyar, cipser és ukrán családok letek otthonra bennük. Mindössze két zsidó család maradt az utcában, és a családokban egy kisfiú – a mesélő – és Galdika, egy szeplős kislány. Egyetlen játszótársuk akadt, a szomszéd szelíd és vidám kecskegidája.

Aztán a nyár végén a mit sem sejtő gida torkát a gyerekek szeme láttára vágta el a gazdája. „A gida visításában benne volt a félelem, a fájdalom, az elkeseredettség... Aztán a visítás vesztett erejéből, hörgéssé vált. Majd néma csend... Ártatlan, mozdulatlanná fagyott tekintetében a kérdés: Mit tettek velem? Miért tették ezt velem! Kinek ártottam, hogy ezt tették velem!”

Miért nem próbáltuk megmenteni, miért hagytuk szenvedni? – tette fel magának a kérdést a főrabbi, hozzátéve: „ahogy nem tudok szabadulni gyermekkori emlékeimtől, úgy a mi generációnk sem tud szabadulni a holokauszt rémétől”.

„Az újpesti zsidók nem kiabáltak, nem könyörögtek, nem átkozódtak. Élni akartak és szeretni. Dolgozni akartak és építeni. Barátokat akartak és örülni a barátoknak. Sokáig éltek együtt békében azokkal, akik 1944. július 11-én magukra hagyták őket. Némán és egyedül mentek az értelmetlen halálba: kifosztva és megálázva.”

Emlékbeszéde végén Szerdócz Ervin az Örökkévalóhoz fordulva nyugalmat kért az Auschwitzban elpusztult áldozatok számára.

A Klavanszkij Anatolij által recitált Kél málé ráchámim után a közös kádis következett, majd a kórus és a kántor közreműködésével, az Olénu záróimával ért véget a gyászistentisztelet. A megemlékezők ezt követően a zsinagóga kertjében, a mártíremlékműnél elhelyezték az emlékezés köveit.

A rendezvényt követően Frölich Róbert országos főrabbi kérésére az Újpest-Rákospalota templomkörzet tagjai visszavonultak a hitközség imatermébe, hogy közösen imádkozzanak a főrabbi Jahrzeitjén.

Rojkó A.

Debrecen

A hitközség mártír-istentiszteleten emlékezett meg a soá áldozatairól a Monostorpályi úti temetőben. Az emelvényen és a meleg miatt felállított sátor alatt számos holokauszt-túlélőt köszönthettünk, sajnos számuk évről évre csökken. Dickmann Sándor alelnök üdvözölte Barcsa Lajos alpolgármestert, Majoros László nyugalmazott ezredest, a MEASZ helyi szervezetének alelnökét, Kustár Zoltánt, a Debreceni Református Hittudományi Egyetem rektorhelyettesét, Árvai Gábort, a budapesti Dózsa György úti körzet elnökét, Aser Ehrenfeld főrabbit, Horovitz Tamást, a DZSH elnökét, Éliás Viktor kántort.

A hőség ellenére számos emlékező jelent meg a temetőben, a helybeliek mellett elszármazott hittestvéreink is eljöttek.

A beszédek előtt egy kedves gesztusnak lehettünk a részesei, az alpolgármester és a hitközség elnöke egy szál fehér rózsát adott át a holokauszt-túlélőknek, bízva a további találkozásokban.

Barcsa Lajos egy Márai-idézet után kiemelte, hogy a második világháborúig itt élő 12 ezer zsidó nagyon

(folytatás a 4. oldalon)

Újpest. Frölich Róbert gyertyát gyújt a mártírok emlékére

Fotó: Lebovits György

tette még érzékletesebbé a veszteségek súlyát.

Kardi Judit Csepelen utalt arra, mennyire szükség lenne a kormány és a Mazsihisz közötti összhangra a holokauszt értékelésével kapcsolatban.

Németh Szilárd országgyűlési képviselő kiemelte Kerényi Andrásnak az új zsinagóga felépítése érdeké-

Szerdócz Ervin főrabbi bevezetőjében köszöntötte a megjelenteket, közöttük Frölich Róbert országos főrabbit, Hajdú Lászlót, a XV. kerület polgármesterét és Derce Tamást, Újpest korábbi városvezetőjét. Az újpesti főrabbi úgy fogalmazott, „a 73 évvel ezelőtti történetekre emlékezni nehéz feladat és szent kötelesség”.

átélt fájdalommal, szenvedéssel, megsemmisüléssel. „73 éve emlékezünk és emlékeztetünk 18.000 újpesti zsidó testvérünk elhurcolására. Az újpesti zsidó közösség, amelyet 1835-től tartottak számon, 1944. július 11-én semmivé vált. Örök mementóként maradt a kifosztott, lerombolt, megsemmisített zsinagóga. Minden

VALLÁSI ROVAT

Merre rejtőznek a hibáink?

A zsidó évkör vége felé járunk. Elmultak az utolsó jeles napjaink, a gyászos hetek. Ahogyan a nyár lassan ősre vált, úgy jelenik meg a nagyünnepek súlyos hangulata a gondolatainkban. „Ros hasánákor beíratatják, jom kippur bójtjén bepecsételtetik” – az ünnepi imakönyv szövege jut az eszünkbe, és előre tartunk attól, hogy ismét szembe kell nézzünk saját magunkkal. Egy hónap múlva kezdődik elul, az önvizsgálat hónapja. A szembenézés sokszor félelmetesebbnek tűnik, mint amilyennek utólag bizonyul. Az ünnep napjaiban ugyanis sokszor kapunk egy-egy üzenetet, jelet, ami segít minket továbblendíteni az életben.

Számomra a nagyünnepi időszak központi paradoxonja ez: amikor a jom kippuri bűnvallomást mondjuk, akkor állandóan hangsúlyozzuk, hogy olyan sok bűnünk van, hogy nem is tudnánk felsorolni mindet. Mindezt azután, hogy jó néhány oldalon keresztül soroltuk a bűnöket, nagyobb részletességben, mint amit magunktól el tudtuk volna képzelni. Lelkünk mélyén azt reméljük, hogy valójában nem is mind ránk vonatkozik, csak egyik-másik. A felkészülési időszakban viszont elővesszük a nagytűt, és úgy keressük a bűneinket, mint egy peszách előtt jó alaposan kitakarított lakásban azt a néhány szem morzsát. Valami nem stimmel. Vagy a mi érzékelésünkkel vannak komoly gondok, vagy a Bölcseink által szerkesztett imakönyv túlozza el a helyzet súlyosságát. Ez az a paradoxon, ami nem hagy nyugodni, jom kippurtól kezdve egészen a következő év ros hasánájáig.

Ha esetleg mégis elfelejteném, van egy szép szokás, amely emlékeztet: a szinte minden hónap újholdját megelőző különleges délutáni ima, a jom kippur kátán (magyarul: kis jom kippur). A korábbi nemzedékek bójtólni is szoktak ezen a napon, manapság sok zsinagógában annak ellenére elmondják az imákat, hogy nem bójtólnak. Néhány reménykeltő hangulatú közösségi ima után nem mindennapi fohász következik: Rábénu Niszim bűnvallomása. Rábénu Niszim (1320–1376), azaz a Rán neve ismerős lehet mindazoknak, akik a talmudot tanulják, hiszen részletes, összefoglaló kommentárja sok traktátus tanulmányozásához elengedhetet-

len segédeszköz. Ez az irigylésre méltó örökséggel rendelkező, kiemelkedő tóratudós úgy ír egy hosszadalmas, több oldalon át tartó könyörgést, mintha valami közveszélyes bűnöző a halálos ítélete előtt érezte volna át helyzete súlyosságát. Egy rövid részlet:

„Ki vagyok én? Mi az én életem? Semmiség vagyok és üresség. Féreg vagyok és kukac. Por vagyok és hamu. Szégyenkezem vétkeim és bűneim miatt. A számat sem tudom kinyitni, hogy bevalljam Előtted, nagyobbak a bűneim, mint hogy elbírájam őket, súlyosabbak, mint hogy el lehessen őket mondani. Szégyenkezem, és meg is szégyenültem, mint egy tolvaj, akit betörés közben kaptak el.”

Nem csoda, ha a mai embertől idegen az ilyesmi. Még attól is furcsa érzésünk támad, ha saját magunkra vonatkoztatva kell felolvasnunk ezt a szöveget. Mennyivel inkább, ha arra gondolunk, hogy ez a szent életű rabbi komolyan így gondolkodott magáról. És ha ő ezt gondolta saját magáról, akkor vajon mi mit mondhatunk magunkról? És mindeközben saját bűneinket nagytűvel keressük?

Jó, ha még idejében megbarátkozunk a gondolattal: ha így érzünk, akkor az annak a csálhatatlan jele, hogy nem látjuk a fától az erdőt. A Meszilát Jesárim, a muszár (zsidó etika) egyik fő klasszikusa írja a bevezetőjében, hogy hiába ismeri minden ember a jámborság „gyökereit”, ha nem foglalozik velük, nem fordít időt rájuk, „akkor látni fogja a részleteit, és nem fogja felismerni őket, át fog rajtuk menni, és nem is fogja érezni”. Ez ahhoz hasonlít, mintha fekete-fehérben látnánk a világot, és meg lennénk győződve arról, hogy színek márpedig nem léteznek. Nyitott szemmel járunk-kelünk a világban, és nem merül fel bennünk, hogy létezhet olyan dolog, amit nem jól csinálunk. Nem jut eszünkbe, hogy magasabb szinten is tudnánk létezni. Nincsen egy képünk önmagunkról, hogy milyenek lehetnénk. A legtöbbünknek a világról sajnos ez a teljesen torz képe van: monoton és unalmas hely, ahol minden egy helyben áll, saját magunkat is beleértve. Most már maradunk olyanok, amilyenek.

Hogyan is őrizhetünk ilyen tévhitet a tudatunkban, amikor láthatjuk a többi embert, akik közül senki sem tökéletes, és mindenki másképpen hiányos! Talán nem tudjuk elképzelni a barátunkat, aki mindig késik, hogy

milyen lenne, ha olyan pontos lenne, mint amilyenek mi vagyunk? Vagy az ismerősünket, aki nálunk sokkal lustább, vagy könnyebben haragra gerjed? Nem érezzük rajtuk azt, hogy mennyire furcsa, miért is nem lépnek túl saját korlátaikon, amikor mi tudjuk, mennyire egyszerű lenne? Innentől csak egy apró lépés, hogy mindezt saját magunkra is vonatkoztassuk. Ha azt látjuk, hogy bizonyos területeken lényegesen alatta maradunk társainknak, akkor erre gondoljunk: mi is képesek vagyunk rá, ugyanúgy, ahogy mások is képesek lehetnének rá – ha észrevennék.

„A Szent, Áldott Ő, nem vádaskodik a saját teremtményei ellen” (Ávodá Zará 3a). Vagyis ne higgyük, hogy Isten olyasmit követel tőlünk, amire képtelenek lennénk. Mindig megjelenik lelki szeimeim előtt, amikor az egyetemen vizsgára készülődtem, és aggódva pásztáztam azokat a tételeket, amelyek borzasztóan nehézek tűntek a szememben. Azután eljött a vizsga napja, és kihúztam egy tételt. Hála a Teremtőnek, gondoltam, ez nem tartozik azok közé a nehezek közé, amiktől végig félttem! Magabiztosan indultam neki, aztán lassan kiderült számomra, hogy nem is olyan könnyű ez. Sosem felejttem el azt az érzést, hogy milyen naivnak gondoltam magam: miért nem összpontosítottam inkább a könnyű részek jó megértésére? Az a vágyam az életben, hogy ezt az egyetemi leckét alkalmazni tudjam a mindennapokban. Az életben is elég, ha csak a könnyű, a jól ismert részekkel foglalkozunk, becsületesen, alaposan. Ha állandóan a nehéz részekről rettegünk, akkor azt feltételezzük Istenről, hogy pereskedni, „vádaskodni” akar ellenünk, lehetetlen helyzetbe akar hozni minket. Ez azonkívül, hogy nem különösebben jóindulatú feltételezés, Bölcseink elárulták nekünk, hogy nem is igaz.

Mindez akkor lehetséges, ha egyáltalán látjuk a saját hibáinkat. Mi a helyzet, ha itt még nem tartunk? Hogyan lehet továbblépni akkor, ha inkább azt érezzük magunkon, amit a Meszilát Jesárim írt, hogy észrevétlenül haladunk el a részletek mellett az életben? Hogyan tanulhatjuk meg felismerni ezeket a részleteket, kifinomítani a saját látásunkat, érzékelésünket?

Van egy jó hírem: számos könyvet hagytak ránk eleink, amelyek mind segítenek minket ebben a fejlődésben. Nem vagyunk egyedül. Mindenki tanulmányozhatja azt, ami a saját szintjének megfelel. Ha már korábban olvasott ilyen könyvet, akkor ez jó alkalom, hogy újra elővegye. (A Meszilát Jesárim azzal kezdődik, hogy az igazi haszna ennek a könyvnek a sok ismétlés által fog megmutatkozni.) Ha nem, akkor ez kiváló alkalom egy új kezdethez. Ha már elkezdtük érezni valaminek a hiányát, akkor jó úton járunk. Ez a belső hiányérzet adja az állandó motivációt. Manapság az sem lehet akadály, ha nem tudunk héberül: honlapomon megtalálható a Meszilát Jesárim teljes hanganyaga magyarul. Aki egyszerűbb kezdetre vágyik, annak javasolom, hogy először olvassa el az imakönyvekben is megtalálható Pirké Ávotot, a Misna erkölcsi tanításairól szóló részét, amely a szombat délutáni ima után található meg (bármely kétnyelvű imakönyvben magyarul is).

Szántó-Várnagy Binjamin
binjamin.hu

Netanjahu látogatása a Síp utcában

(folytatás az 1. oldalról)

lehet megoldani. Ebben az elképzelésben Budapestén Herzl partnerre talált a nála ma már kevésbé ismert Max Nordaiban, ennek köszönhető, hogy e két magyar zsidó lángeleme működésének következményeként létrejött a független zsidó állam. Ez azt jelenti, hogy lényegében Herzl Tivadar és Max Nordau tevékenységének köszönhetően állhatok itt ma önök előtt a független zsidó állam miniszterelnökeként. Herzl előre látta, hogy a leendő új izraeli állam az emberi bölcsesség egyik forrása lesz, ezért nagy megtiszteltetés, hogy Izrael miniszterelnökeként ellátogathattam Herzl Tivadar szülővárosába.

Netanjahu Izrael Állam alapításával kapcsolatban kiemelte a héber nyelv fölélesztését. Mint mondta, sikerült visszaállítani egy háromezer éves nyelvet, amely ma már alkalmas a tudomány, a technológia, a fejlődés kifejezésére. A modern nyelv ősiségére utalva kitért rá: a fia hét éves korában el tudott olvasni egy több ezer éves holt-tengeri tekercset.

Az izraeli kormányfő megtiszteltetésnek nevezte, hogy éppen akkor lehetett a magyar fővárosban, amikor itt zajlott a négy visegrádi ország (V4) találkozója. A V4-ek és Izrael közötti szorosabb kapcsolatok érdekében azt javasolta, hogy Magyarország, Szlovákia, Csehország és Lengyelország vezetőinek következő találkozóját Jeruzsálemben rendezzék meg. A kapcsolatok elmélyítésén túl szerinte ez azt is szimbolizálja, hogy a fiatal zsidó állam elfoglalta méltó helyét a népek és államok között.

Netanjahu szólt arról is, hogy föl kell lépni az antiszemitizmus és annak minden formája ellen. Veszélyesnek nevezte, hogy megjelent egy új típusú anarchista antiszemitizmus, amely a radikális iszlámmal szövetséges a zsidók ellen, holott elméletileg egymás ellen kellene föllépniük. Ehhez kapcsolódva azt mondta: az Emmanuel Macronnal folytatott megbeszélésén a francia elnök megjegyezte, hogy az anticionizmus az antiszemitizmus egyik formája, hiszen nem mondhatjuk, hogy semmi problémánk a zsidókkal, csak a zsidó állam létevel. Ez ugyanis éppen olyan lenne, mintha valaki azt mondaná: neki semmi baja az amerikaikkal, csak Amerika létezésével. Ez a rejtett antiszemitizmus, ezért Netanjahu köszönetét fejezte ki Orbán Viktornak, amiért fellép az antiszemitizmus és annak új formái ellen, s elítéli a magyar állam zsidók ellen elkövetett bűneit. Megköszönte a magyar miniszterelnöknek azt is, hogy a magyar kormány támogatásával fölújítottak egy szerbiai zsinagógát, amelynek októberi átadására Izrael Állam is delegálja képviselőjét.

Netanjahu büszkén jegyezte meg, hogy az 1,3 milliárdos népességű Kína miniszterelnöke az innováció szuperhatalmának nevezte a nyolcmillióssal Izraelt. Ezzel Netanjahu azt válaszolta, hogy az innovációt a túlélés serkenti. Mint mondta, több afrikai állami vezető megkérdezte tőle, hogy mi az izraeli fejlődés titka, mire azt felelte: a zsidó nép olyan, mint egy különleges fa, amelynek gyökereit a hagyomány, az emlékezet, a történelem, az izraeli föld táplálja ugyan, az ágai azonban az égre, vagyis a jövőbe törnek.

Emlékezni kell a múltira, miközben reménykedni kell a jövőben, ez az a speciális kombináció, amely egyesíti a zsidó népet – zárta beszédét Netanjahu.

Kácsor Zsolt

Bár választ nem kaptunk, de a gerincünk egyenes maradt

(folytatás az 1. oldalról)

Fájdalmasan érinti közösségünket, amikor Izraelben a diaszpórai zsidóság vallási elismerését szűkíteni akarják. Közösségünk túlélte a holokausztot, a vallásellenes kommunista rendszer alatt is hű maradt gyökereihez, és mi ne számítanánk eléggé zsidónak? A magyar zsidóság abszolút többségét jelentő neológia betéréseit, brit miláit, esküvőit (akár mindnyájunkét), bármiféle rabbinikus döntvényeit lehet semmibe venni? Mi, akiket Európában „lebüdös zsidónak”, mi, akik feltétel nélkül támogatjuk a zsidó állam törekvéseit, mi, akik Izraellel álmodunk, miért nem lehetünk elég jó zsidók Izraelnek?

Az izraeli külügyminisztérium értékelése a magyar plakátkampányról pedig hideg zuhanyként érte közösségünket. A nagykövet úr kiállítását követően ez a nyilatkozat fájdalmakat okozott, sokan úgy érezték, cserbenhagytak bennünket. S mi most nem a múltrol, hanem közösségünk jövőjéről beszélünk. A jövőbe vetett hit reményéről, a két ország kapcsolatát mindenkor katalizáló zsidó közösség megbecsüléséről. Netanjahu miniszterelnök úr! Tisztelettel arra kérem, segítse elő a diaszpóra nagyobb megbecsülését. Csak erős diaszpóra képes Izraelnek segíteni, s mi, magyar zsidók, segíteni akarunk.

Miniszterelnök urak! Mi büszke zsidókként kívánunk élni, mi felelős magyar állampolgároknak valljuk magunkat, ezért nem hagyhatjuk szó nélkül, ha napi politikai érdekek értékeinket megpróbálják felülírni. Mi, magyarországi zsidók, támogatjuk Izraelt! Mi, magyarországi zsidók, segítjük a magyar kormányt minden olyan törekvésében, amely értékeinkkel összeegyeztethető. Támogattuk Magyarország IHRA-elnökségét, megvédtük a kormányt, mikor oktanal támadás érte nemzetközi zsidó szervezet részéről, boldogan dolgozunk társadalomépítő projektekből, országszerte teszünk a társadalmi kohézióért. Úgy érezzük, a magyar kormányfő által igényelt „kis segítséget” közösségünk amikor csak lehetett, megadta, és a jövőben is meg kívánja adni.

Miniszterelnök urak! Még a kommunista rendszerben is az egyedülálló, idén 140 éves Rabbiképző – Zsidó Egyetemről kerültek ki hazánk és a visegrádi országok rabbijai. Közös érdekünk ezt a patinás intézményt regionális tudásközponttá fejleszteni, ahol a magyar és izraeli akadémiai világ együtt alkothat értékeket.

Legfontosabb feladatunk tradícióink megőrzése, az oktatás, a nevelés és az értékeremtés. Látszólag minden rendben van. Sokan zsidó reneszánszról beszélnek. Valójában iszonyatos küzdelmet folytatunk, de nem a kormányval, nem a népvándorlással, még csak nem is az antiszemitákkal, hanem az asszimilációval. Hosszabb távon a kérdés az, gyermekeink vagy unokáink vajon zsidókként fognak-e élni. Pozitív zsidó közösségi önképre vágyunk, amelynek része a zsidó öntudat és az erős Izrael. Meggyőződésünk, hogy Magyarországnak és Izrael Államának is elemei érdeke, hogy a magyar diaszpóra zsidóságát ne ossza meg, ne idegenítse el magától, és megadjon minden segítséget ahhoz, hogy közösségeinket építve megélhessük és továbbvihessük őseink magyar és zsidó tradícióit.

A hidakat országaink között tovább kell építeni! S ha a hídon akadályokat találunk: közös felelősségünk, miniszterelnök urak, hogy azokat egymásra figyelve, párbeszéddel, higgadt elemzéssel, a valódi okok szintje feltárásával s ne a problémák erővel történő lesöprésével szüntessük meg.

Tisztelt miniszterelnök urak! Ehhez kérem az önök és az Örökkévaló segítségét!

Heislerezés

Öninterjú

- Nem láttam rabbi urat a Goldmarkban, a nagy találkozón.
- Mert egészségi állapotom romlását elkerülendő – nem voltam ott.
- De hát történelmi volt. Heisler úr is azt mondta, hogy két ország miniszterelnöke egyszerre még soha nem járt a Síp utcában.
- Igaza volt, de nekem az ő beszéde volt történelmi. Ami szívemen, a számon – a régi slágert idézve. Az elmúlt hat évtizedben több Síp utcai korifeust hallottam, de valamennyi szervilis szellemiségű volt. A Heisleré viszont olyan, amit mint túlélő aligha tudok túlbecsülni.
- És a másik kettő?
- Egyik sem reagált a Heisler által elmondottakra. Ebből számomra az derült ki, hogy neki nem a Finkelstein a tanácsadója...
- Tehát akkor az övé tetszett.
- Kivéve egyetlen, akaratán kívüli bakiját.
- ???
- Azt mondta, Netanjahuhoz fordulva: Hideg zuhanyként ért bennünket az izraeli külügy állásfoglalása (Soros-ügy). Na most. Harmincöt fokos hőségben hideg zuhanyt emlegetni szerintem nem fedi teljesen az elnök úr mondanivalójának szándékát.

Kardos Péter

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Franciaország

Az Európai Parlament Strasbourghban tartott ülésén *Antonio Tajani* elnök emlékezett meg a 89 éves korában elhunyt Simone Veil holokauszt túlélőről, az EP első közvetlenül választott elnökéről. Tajani

Panthéon – itt nyugszik egy zsidó asszony...

szerint „Veil tevékenysége bizonyítja, hogy lehetséges ellenállni a gyűlölet kísértésének”. „Élete nagyszerű példát jelent számunkra és a jövő nemzedéknek.” A politikus az „alapító atyák” generációjához tartozott, és a szoros európai integráció híve volt.

Guy Verhofstadt, a liberális ALDE frakcióvezetője kiemelte, hogy Simone Veil számára mindig fontos volt a népek közötti megbékélés, a demokrácia és a jogállamiság megerősítése.

Veil hamvait *Emmanuel Macron* francia államfő jelenlétében a legnagyobbak megillető párizsi Panthéonban helyezték el. Az asszimilálódott családból származó egykori auschwitz fogoly a francia Jad Vasem-bizottság tiszteletbeli elnöke volt.

Lengyelország

Kielcében a zsidók elleni pogrom 71. évfordulóján ökumenikus megemlékezést tartottak az ellenállás kimagasló alakjáról, Jan Karskiról elnevezett társaság rendezésében. Az áldozatok emléktáblájánál a zsidó mellett a keresztény, a muzulmán és a buddhista felekezetek képviselői is megjelentek.

Michael Sobelman, az Izraeli Nagykövetség szóvivője kijelentette, bízik benne, hogy a tragikus események többé nem ismétlődhetnek meg.

Az ünnepségen a helyi diákok egy csoportja felolvasta az 42 áldozat nevét. *Michael Schudrich* országos főrabbi méltatta a fiatalok részvételét, amit reményt keltőnek nevezett.

A hatóságok külön megemlékezést tartottak, amelynek során *Wojciech Lubawski* polgármester és *Andrzej Duda* elnök különmegbízottja megkoszorúzta az emléktáblát.

A náci megszállás előtt a városban mintegy 25.000 zsidó élt, akik közül

csak 200 személy tért vissza. A pogromot egy keresztény kisfiú elrablásáról szóló rémhír robbantotta ki. A felheccelt tömeg megtámadta a zsidók által lakott egyik épületet, ahol kegyetlenül végeztek az ártatlan emberekkel. A rendet végül csak más

már csak 2760-an voltak. A zsidók száma a 20. század első felében mintegy 80.000 volt Egyiptomban, de az arab-izraeli háborúk és Nasszer elnök ellenséges politikája miatt a közösség tagjai fokozatosan elhagyták az országot. Jelenleg ötvennél kevesebb, főleg időskorú zsidó él Kairóban és Alexandriában.

Líbia

A közelmúltban háromnapos tanácskozást rendeztek a görögországi Rodosz szigetén, amelyet *Rafael Luzon*, a külföldön élő líbiai zsidók egyik képviselője szervezett. Az özszejövetelt az utolsó kivándorlási hullám 50. évfordulója alkalmából tartották, amit a „hatnapos háborút” követő erőszakos cselekmények váltottak ki. A konferencia célja párbeszéd kezdeményezése volt az emigráció és az ország jelenlegi vezetése között.

A Tripoliban működő „nemzeti megmentés kormánya” külügyminisztere, *Mohamed Ali Triki* kijelentette, hogy „a líbiai zsidóknak joguk van visszatérni, és kárpótlást kaphatnak veszteségeikért”. Az elvándoroltak és utódaik visszatérését sürgette az ország keleti részén fekvő Beidában székelő adminisztráció megbízottja, *Omar Gawairi* is. Az izraeli kormány képviseletében a tanácskozáson részt vett *Ayoob Kara*

Elijahu Hanavi-zsinagóga. Ötvennél kevesebb, főleg időskorú zsidó él Kairóban és Alexandriában

160 éve épült alexandriai Elijah Hanavi-zsinagóga helyreállítására. A mennyezet megrongálódása miatt az épületet néhány hónapja bezárták. A hétszáz személyt befogadó templom az utolsó működő zsinagóga volt az országban.

1947-ben Alexandriában mintegy 21.000 hittestvérünk élt, 1960-ban

drúz származású tájékoztatási miniszter.

1946-ban Líbiában mintegy 31.000 zsidó élt. Számuk 1969-ben már csak száz fő volt. 2002-ben csak egy idős hittestvérünk maradt az országban. A zsidó jelenlét 2400 éves múltra tekint vissza a régióban.

Kovács

בר מצוה

A zsoldár ismert mondata: „Egyik nemzedék a másiknak adja tovább...” valósult meg az újpesti eseményen.

Egyszer, sok évvel ezelőtt, *Izsák Albert* meghatottan állt a zsinagóga frigyszekrénye előtt, ahol Friedmann Dénes főrabbi nagykorúvá avatta. Felejthetetlen pillanat. Önmagában is olyan élmény, amit az ember megőrizz egész élete során. De még ennél is meghatóbb, ha a nagypapa kívánságára az Izraelben élő család 70 évvel később ugyanazon helyen, ugyanazon a sábbáton tartja az unoka bár micváját.

Az édesapát, *Jöchezkiél Chámámát*, harmadiknak szólították a tórához, majd ötödiknek a nagypapát, Izsák Albertet. A prófétai szakaszt *Suli Chámámá*, az ünnepelt ifjú olvasta, és benne a gyönyörű szavakat: „Én vagyok az Örökkévaló, aki a szeretetet, jogot és az igazságot teremti a földön, mert ezekben találok kedvetem.”

Az avató főrabbi, *Szerdócz Ervin*, meghatottan idézte a Tóra szavait: „És az oltáron a tűz égjen folyamatosan, ki ne aludjon...”, majd kifejtette: „A család vallásos életvittele biztosítéka a tórai parancsnak!”

Suli Chámámá köszönetet mondott a nagypapának, édesapjának, Jöchezkiélnek és édesanyjának, *Ronitnak*, valamint testvérének, *Ejálnak* is a lehetőségért és a boldog otthoni háttérért.

A család gazdagon megvendégelte a jelenlévőket és fogadta a közösség gratulációit és jókívánságait.

Memon Katalin

Fél százada volt bár micva Gervai László, a Hunyadi elnöke

Nemrégiben ünnepelte *Gervai Lászlót*, az Ohel Ávrám zsinagóga világi vezetőjét az ORZSE rabbija, *Darvas István*, kántora, *Zucker Immánuel* és a kile.

A Hunyadi téri közösségnek nem idegen a helyszín, egy ideje (szombatoként) gyakran imádkoznak együtt a Scheiber Sándor utcában.

A zsinagógában alig volt szabad ülőhely, érthető, hiszen nem gyakori az ok, ami az érdeklődést kiváltotta.

Gervai Lászlót, aki az istentisztelet során máftírként a tórához járult, a Hunyadi téri rabbi, *Fináli Gábor* méltatta, kifejezve köszönetét, háláját és jókívánságait. Egyebek mellett szólt a fél évszázada, 1967-ben ez időben zajlott eseményekről, majd a hetiszakasz mondanivalóját kapcsolta össze az ünnepelt valósághoz való kötődésével, hagyománytisztetéssel, szelídségével és türelmével.

A hagyományos papi áldást követően meglepő aktusra került sor. Az Ohel Ávrám vallási vezetője, Fináli Gábor vállára emelte a jubilánst, s a felhangzó taps és mázál továltására körbetáncolta vele az emelvényt.

Gervai László elnök felolvasta a vonatkozó részeket, majd az istentisztelet a megszokott módon folytatódott.

Később, a dúsan terített asztalok mellett, a kidus során, a házigazda rabbi mondott beszédet, ezután Laci emlékezett az ötven évvel ezelőtti

időszakra. Elmondta, hogy elsőként az áldott emlékü Dér rabbi felesége tanította olvasni, majd szülei kérésére a néhai Zoldán bácsi bővítette a fiatalember tudását, végül a Dohány utcai zsinagógában bár micva lett.

A megindító esemény során jó volt látni Darvas Istvánt is, aki Domán István főrabbi (zcl) pasztoralása idején sok éven át helyettesített, tórárt olvasott és kitűnő előadásokat tartott. Zucker Immánuel hallgatva kellemes volt fülnek és léleknek az ismerős dallamvilág, szép emlékeket idézett fel a Hunyadi tér egykori kántora.

Gál Juli

Mártírjainkra emlékezünk

(folytatás a 2. oldalról)

jól beilleszkedett a cívisváros lakói közé, s erősítették kultúráját. Az alpolgármester mai feladatként a vallás, az örökölt hagyomány ápolását, gyakorlását, egyben a meggyilkolt áldozatok emlékének megőrzését nevezte meg. Ehhez hozzájárult az önkormányzat is, amikor 2015-ben emlékfalat emelt tiszteletükre a Pásti utcai ortodox zsinagóga udvarán.

Horovitz Tamás elsősorban a vidéki zsidóságot érintő deportálásra emlékezett. A közösség közel hatezer mártírt gyászol. Hatezer zsidó származású magyar állampolgárt, akik ma hiányoznak közülünk. Hiányoznak közülünk meg nem született gyermekeik, unokáik, akiknek munkája, szellemi tudása és ereje mind-mind a város javát szolgálta volna az eltelt évtizedek alatt és a jövőben is, és a nagy elődökhöz hasonlóan – mint Löfkovits Arthur, a Városi Múzeum alapítója, vagy Rex Sándor és Rex Ferenc, a mai BIOGAL alapítói,

Ladányi Józsa sebészprofesszor, aki a farkastorok és nyúlajak gyógyításában szerzett elévülhetetlen érdemeket, s még hosszan folytatható a sor – Debreceen hírnevét öregbítenék.

Gondolatait a következőkkel zárta: Bízunk abban, hogy méltó utódai lehetünk apáinknak, nagyapáinknak, s a vissza nem tért, ártatlanul elpusztított honfitársainknak. Reméljük, hogy a Gán Édenből ők is büszkén tekintenek ránk.

Majoros László nyugalmazott ezredes a mártírhálált halt katonákra emlékezett. Kiemelte, hogy a kormány milyen nagy gondot fordít a zsidó temetők gondozására. A mostani pályázat segítségével az első világháborús sírok is méltó módon az emlékezés helyeivé válnak a Monostorpályi úti temetőben. Az apafai lőtérén kivégzett munkaszolgálatosokról sem feledkeztünk meg.

Ezután Aser Ehrenfeld szavait és tanítását hallhattuk, aki a borzalmak felelőseire is utalt: A magyarországi zsidóságból 600 ezret pusztítottak el.

Mi volt a bűnük, miért irtották ki az európai zsidóság egyharmadát úgy, hogy aktívan nem is vettek részt a háborúban? Ez történt a „civilizált” kontinensen, német kezdeményezésre, de az európai népek közreműködésével, ami nélkül a holokausztot nem lehetett volna ilyen sikerrel végrehajtani – jelentette ki a főrabbi. Szerinte nemcsak Németország bűnös, nem pusztán hatmillió zsidó pusztult el, hanem maga Európa: amelyik civilizáció ugyanis képes végrehajtani egy holokausztot, annak „jövője nem lehet, erkölcsileg elvesztette hatását”.

Éliás Viktor kántortól az ilyenkor szokásos imákat az emlékezők meghatottan hallgatták. Ilyen rendezvényen eddig nem hallottuk őt, alkalomhoz illő volt imádkozása.

A gyászolók Aser Ehrenfeld főrabbiával közösen mondták el a kádist.

IZRAELI SZÍNES

Palesztin–izraeli vízgazdálkodási egyezmény

Donald Trump amerikai elnök közel-keleti különmegbízottja palesztin–izraeli vízgazdálkodási egyezmény megszületését jelentette be jeruzsálemi sajtótájékoztatóján, de a békefolyamat felélvezéséről nem nyilatkozott – közölte az MTI.

A vízzel már akkor is gond volt...

Jason Greenblatt, Donald Trump amerikai elnök közel-keleti különmegbízottja januári kinevezése óta már többször is járt az izraeli térségben, de mostani látogatása során fordult elő először, hogy a sajtóval is találkozott, és ott ismertette tárgyalásai eredményét.

Arra a kérdésre nem kívánt válaszolni, hogy közelebb jutottak-e a felek a 2014 tavaszán összeomlott béketárgyalások felújításához, de több részlet is kiderült a Holt-tengert a Vörös-tengerrel összekötő, kétszáz kilométer hosszú csővezeték tervéről, ezenkívül a Jordánia vörös-tengeri kikötőjébe, Akabába tervezett vízsótalanítóról.

A Világbank által támogatott két építkezés megnöveli Jordánia, a Palesztin Hatóság és Izrael vízkészletét, és helyreállítja a Holt-tenger csökkenő víz-szintjét.

A megállapodás keretében Izrael húszmillióról harmincmillió köbméterre emeli a Palesztin Hatóságnak eladott víz mennyiségét. *Cahi Hanegbi* izraeli regionális együttműködési miniszter szerint négy-öt év alatt készülhetnek el a nagyjából 900 millió dollárba (körülbelül 250 milliárd forintba) kerülő beruházások.

Az akabai vízsótalanító évi 80 millió köbméter édesvizet tud majd előállítani, amelynek egy részét, akár a felét, egy 2015-ben aláírt egyezmény szerint Izrael megvásárolhatja Jordániától. Izrael a vízből nagyjából 33 millió köbmétert elad a Palesztin Hatóságnak. A Palesztin Hatóság vezetője, *Mazen Goniem* 32 millió köbméterre tette ezt a mennyiséget, amiből 22 millió köbmétert Ciszjordániának, 10 milliót pedig a Gázai övezetnek juttatnak majd.

Azon a héten ez már a második izraeli–palesztin megállapodás volt, korábban Izrael átadta egy Ciszjordániában, Dzsenin mellett lévő elektromos alálómas felügyeletét és működtetését a Palesztin Hatóság szakembereinek.

Jövőre Jeruzsálemből...

Jeruzsálemből startol majd a 2018-as Giro d'Italia, amely a Tour de France után a második legrangosabb kerékpáros körversenynek számít. Ez lesz az első olyan alkalom, hogy az olasz körverseny első szakaszait Európán kívül rendezik.

Ugyan a hivatalos bejelentés még várat magára, a Cycling Weekly bringás szaklap értesülései szerint a 2018-as Giro d'Italia kerékpáros körverseny első szakaszát Jeruzsálemben rendezik majd meg. A több mint száz éves hagyományokra visszatekintő olasz kerékpárverseny a második legrangosabb a francia

Tour de France után. A Giro többször startolt már el Olaszországon kívül, legutóbb például a hollandiai Apeldoomból, de indult már Athénból és Belfastból is. Európán kívül azonban ez lenne az első alkalom.

A tervek szerint az itáliai körverseny jövőre május 5-én egy időfutammal startol el Jeruzsálemből, ezt követően még két szakaszt bonyolítanak le Izraelben, egyet délen, egyet pedig úgy, hogy a befutó Tel-Avivban legyen. Innen aztán repülővel térnének vissza a csapatok Olaszországba, hogy ott folytassák a versenyzést a rózsaszín trikóért.

Korábban az is felmerült, hogy jövőre Japánban rendezik meg a verseny első szakaszait, amelyek között a Fudsi megmászása is szerepelt volna, erről azonban letertek a szervezők. Képben volt még Prága és egy esetleges lengyelországi indulás, de végül Jeruzsálem lett a kiválasztott helyszín. Izraelnek mindez nagyjából 12 millió euróba fog kerülni, amit boldogan ki is fizet majd, ugyanis egy ilyen verseny megrendezésének – a presztízszen kívül persze – igen nagy jelentősége van turisztikai szempontból is. Egy-egy többórás szakaszt ugyanis több mint egymillió néző követ a televíziós közvetítéseken keresztül.

A szervezők azt is tervezik még, hogy a 101. Giro d'Italia befutója a megszokott Milánó helyett Rómában lenne, ezzel kötnék össze szimbolikusan a két nagy vallási központot, Jeruzsálemet és Rómát.

aKibic.hu

Sírva nevetés...

Az elmúlt napokban belefutottam egy kifejezésbe, amellyel Izrael Állam jelenlegi miniszterelnökét, Benjámin Netanjahut illették: „politikai szélhámos”.

Azonnal keresgéltem kezdtem elraktározott emlékeim között, mert ezzel a kifejezéssel már találkoztam életem folyamán. Nem kellett sokáig kutakodnom, a tudatalattim rávezetett, és azonnal Abády Ervinnek a Csodák hat napja című könyvét emeltem le a polcra. Régen olvastam, de tudtam, hol és mit kell keresnem.

Most szóról szóra közlésem:

Levélszlet: (érkezett az egyik kelet-európai népi demokráciából 1967. május második felében)

„...mindezek után meg kell hogy értsétek, bármennyire is aggódunk miattatok, bármennyire is tiszta szívből kívánjuk nektek, hogy végre béke és megértés uralkodjon a világnak azon a részén, ezért nektek is tenni kell valamit. Elsősorban azt, hogy megfélézzétek a ti háborús kalandor politikusaitokat. Lehetetlen állapot, hogy az a nép, melynek nagy része tanúja és áldozata volt a náci fasizmus szörnyeteinek, most eltérje, hogy olyan vezetők üljenek a nyakába, akik az amerikai imperialista kalandorpolitikuskok, háborúra spekulálók mesterkedéseinek engedelmes kiszolgálói.

Ti ott nem láthatjátok ezt olyan világosan, tisztán, mint mi itt...

Nektek fel kell ismernetek végre, hogy hol a helyetek! Kétség nem férhet hozzá, hogy Izraelnek a haladó népek táborában van a helye, ha lerázza magáról árulóit, akik Izraelből imperialista ugródeszkát, előretolt állást csináltak az arab népek elleni rabló hadjáratához...

X-től egyébként pontos tájékoztatást kaptunk ottani helyzetetekről, s ő is azt mondja most, hogy mindez előrelátható volt. De mit fájdtam a

fejeteket olyan dolgokkal, amikről végeredményben nem tehettek semmi szerint.”

A könyv első kiadása 1967. augusztus. Izrael és az említett kelet-európai népi demokrácia között nincs diplomáciai kapcsolat. A külvilág eseményeinek hírei „pártkatonák” útján, letisztított változatban kerülnek a nagyközönség elé.

Ezzel a ma embere tisztában van, de aki a könyvet nem olvasta (vagy

túl régen), annak elmondom, hogy a levélszlet egy „gojte” (nem zsidó nő) tollából származik, és Izraelben élő sógornőjével osztotta meg aggodalmait.

Hogy mindez miért jutott eszembe egyetlen kifejezés alapján?

Nem másért, mint hogy ez a „vonalas”, a hidegháborút visszaidéző szöveg egy hosszú ideje Izraelben élő zsidó klaviatúrája alól került ki.

leharblog

Korallkincsek

A globális felmelegedés hatására tömegesen pusztulnak el a világ korallzátonyai. Soha nem látott mértékű pusztulás sújtja például az ausztrál Nagy-korallzátony kétharmadát, az északi rész 67 százaléka már teljesen kihévedett. Ez drámai bizonyítéka a globális felmelegedésnek. Az óceánok hőmérsékletének emelkedése ugyanis súlyos károkat okozott a korallvilág érzékeny ökoszisztémájában.

Az Akabai-öböl és az északi Vörös-tenger koralljai különösen ellenállóak a felmelegedés hatásaival és az óceánok elsavasodásával szemben. A tudósok a helyszínen tanulmányozzák ennek okát, abban reménykedve, hogy az ott található nagyobb korallszigeteket szaporításra is tudják használni, kitermelvén ezzel az utánpótlást a világ többi táján haldokló zátonyoknak.

A kutatók már elvégeztek egy hathetes fizikai kísérletet az említett korallkon, és arra a következtetésre jutottak, hogy a Vörös-tengerben lévő élőlények – társaiktól eltérően – képesek megélni magasabb hőmérsékletű vízben is, így jobban fel vannak készülve az óceánok már évek óta jósolt felmelegedésére.

Bár az Akabai-zátonyok a világ legszívósabb, legellenállóbb korallfajai, a szakértők figyelmeztetnek, hogy ettől még a környezetkárosítás könnyen a pusztulásukat okozhatja. A helyi olajszennyeződések komolyan árthatnak mind a hal-, mind a korallállományoknak, így csökkenhet az amúgy a külső hatások roppant jól toleráló zátonyok ellenálló képessége.

Az Akabai-öböl és a Vörös-tenger korallvilágát feltáró tanulmány készítői sürgetik a környező országokat, így Szaúd-Arábiát, Egyiptomot, Jordániát és Izraelt, hogy tegyenek lépéseket e csodás természeti képződmény megmentéséért, hozzanak létre egy közös környezetvédelmi programot, hogy sikerüljön legalább ezt a területet megvédeni, mert mint hangsúlyozták, sajnálatos módon reális a veszélye, hogy a századfordulóra ez marad az utolsó nagy korallzátony a világon.

Miután két izraeli rendőrt agyonlőttek Jeruzsálemben, a rendőrség csak átvilágító kapukon keresztül engedte be a pénteki imára érkező arabokat. Akik nem kívántak élni a lehetőséggel, ott borultak le a kapuk előtt.

Mivel az ortodox vallású férfiak tiltakoztak az ellen, hogy nőkkel szolgálganak egy alakulatban, és a hadseregben szolgáló hárédi származású nők száma 2016-ban már megközelítette a háromezretet, akik közül egyre többen kívántak harci egységben szolgálni, a hadsereg létrehozta számukra a mára már teljesen feltöltött Lavi zászlóaljat.

Izraeli Véderő

Kegyeleti látogatás a Don-kanyarban

Oroszországban, a Don-kanyarban tett kegyeleti látogatást Simicskó István honvédelmi miniszter és Totha Péter Joel vezető tábori főrabbi.

A kétnapos emléküton *Simicskó István és Totha Péter Joel* lerótták kegyeletüket a második világháborús emlékműnél és a két magyar központi katonatemetőben. A Don-kanyarban a második világháború során összesen mint-

Simicskó István és Totha Péter Joel

egy 125 ezer magyar katona és munkaszolgálatos esett el, sebesült meg vagy tűnt el.

Rudkinóban a II. Magyar Központi Temetőben ökumenikus istentiszteletet tartottak a Magyar Honvédség tábori lelkeszi szolgálatának katolikus, protestáns és zsidó egyházi vezetői, akik elmondtak egy-egy imát a második világháborúban elesett katonák tiszteletére.

Totha Péter Joel imájában fájó szívvel emlékezett az elesett hősökre, és kérte a Mindenség Alkotóját, hogy fogadja be őket az örök béke honába. Legyen számukra az Örökkévaló a megnyugvás, a boldogság és a véget nem érő élet, és adjon a megholtaknak, akikre ez az emlékmű emlékeztet, örök nyugodalmat, és tegye az emlékezés szent helyévé. Nevüket kegyelet, hála és szeretet őrizze meg mindenkoron!

Ezután a főrabbi elhelyezte a temetőben található menóránál az emlékezés követ és a Honvédelmi Minisztérium és a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége által közösen készített emléktáblát a zsidó munkaszolgálatosok emlékére.

Prof. dr. Domán István főrabbi sírkőavatása

Rekkenő hőségben álltak körül egy gyönyörű sírkövet a rabbiparcellánál. Prof. dr. Domán István főrabbi végső nyughelyét.

Sokan eljöttek, a beszédeket mondó vallási vezetőkön kívül *Radnóti Zoltán*, a Rabbiság vezetője, *Markovics Zsolt* és *Szerdöcz Ervin* főrabbi, valamint *Deutsch Péter* rabbi, körzetek elnökei, kántorok, előljárók, szabadságukat megszakítva üdülőhelyeikről és külföldről érkezett barátok és családtagok, tanítványok és tisztelők.

A szertartás során *Fekete László* főkantor funkcionált.

Frölich Róbert országos főrabbi emlékezőbeszéde során szólt arról, hogy gyermekként Domán Istvánra mint halk szavú és jókedvű személyre felnézett, tanítványként a későbbiek során a Talmud bölcséként, kereső-kutató tanítóként tisztelte, majd miután kollégák lettek, megtapasztalta Pista magánemberi tulajdonságait is.

Tudás, hit és elkötelezettség jellemezte – mondta –, mosolygós, elegáns és visszafogott volt, olyan tudós, kinek szájából édes volt a szó...

Az országos főrabbi kiemelte: egy nagy generáció egyik utolsó képviselőjeként Domán István géniuszoktól tanult, ha megszólalt, békeség árasztotta el a teret, környezetét. Majd arra hívta fel a jelenlévőket, akiknek lehetett és volt is személyes emlékü a professzorral, kötődésük több évtizedes hitéleti működéséhez, tanításaihoz, hogy csendben emlékezzenek ezekre. Végül a szónok azt mondta, kérjék a Mindenség Urától, hogy „a dománi bölcsesség, szellem, bekeszeretet áradjon ki közöttünk is”.

Ezt követően Totha Péter Joel főrabbi szólt. Beszédéből idézünk:

Nekem Rabbi, Rabbim, tanító, tanítóm, barát, barátom volt.

A főrabbi úr mellett tanultam meg imádkozni és lelni. Nagyon hálás vagyok neki ezért.

Fotó: Villányi András

Számomra igazi ember volt, aki rabbiként, tanítóként mindig tudott olyat adni, ami segített a minden napokban. Amikor elmentem hozzájuk, a lakásukban a fal sok idézetel volt tele, amely mondatok emlékeztetnek arra, hogy mi a fontos és mi nem az, és azokra helyezzük a hangsúlyt, ami igazán fontos. Ahogy most visszagondolok, van mit tanulnom ebből is.

Láttam, ahogy beszélt, írt, tanított, láttam és hallottam imádkozni, Tórát olvasni, csodálatos volt, ahogy a Megilát olvasta, igazi talmudista volt, tudós, aki szerintem nem mindig kapta meg a neki járó, őt megillető követet.

A sírkőavatási szertartás harmadik szónoka *Schöner Alfréd* rabbi, az ORZSE rektora volt. Részleteket olvashatnak beszédéből:

A mai magyar zsidóságnak az utóbbi években két oszlopa volt. 2015 februárjában a második is kidőlt. Mi lesz a magyarországi zsidósággal? [...]

Lelkiületét áthatotta a Tóra szerete, éltető ereje. Hiszen ez irányította lépteit a jesivák általa oly megkapó módon írásban is ábrázolt világában.

Ez éltette a soá rémségei alatt, amikor a zsidó ember életének nem volt értéke. Amikor elpusztították közösségeinket, az emberi lelkeket, a könyveket, s talán a jövőt. A tórai szeretet vitte az Újvilágba, majd hazatért, hogy közösségét és népe szolgálatát válassza örökre.

Kilenc kötete és több mint háromszázötven publikációja önmagáért beszél. Tudományos életműve feldolgozásra vár, inspirálóan hathat a következő generáció kutatóira.

Az az ember, aki szombatban adja vissza lelkét az Örökkévalónak, igaz és különleges személynek tekinthető? Domán István sábeszkor adta vissza lelkét az Örökkévalónak. Jósa, különleges egyénisége adomány volt közösségünknek, és szellemi üzenete kísér bennünket céljaink megvalósításában.

Az emlékezőbeszéd s a közös kádis elhangzását követően kavicsok kerültek a sírkőre, senki sem sietett, az áhítat a kapun túl is elkísérte azokat, akik számára fontos volt, hogy részesei legyenek ennek a szertartásnak.

GJ

Kitisztították a temetőt a veszprémi fogvatartottak

A rabok két éve végeznek úgynevezett jóvátételi munkát, amellyel jelképesen jóvátehetik, amit a társadalom ellen elkövettek, mondta *Németh Éva*, a Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet parancsnoka. A Szél utcai izraelita temető bokroktól való megtisztítását hat fogvatartott közel egy héten át napi hat órában végezte, két felügyelő mellett. A munkát önként vállalták, és díjazás nélkül végezték. Fogvatartottak idén ötödször vettek részt jóvátételi munkán: segítettek a kádártai református templom felújítási munkálataiban, egy szociális otthonban irodákat festettek ki és újítottak fel, valamint előadást tartottak a BV-intézetbe látogató fiataloknak.

Wittmann Zsuzsa, a hitközség elnöke elmondta, azért keresték meg a büntetés-végrehajtási-intézetet, mert a terület nagyobb részét az elmúlt években bodza- és orgonánövénnyek nőtték be. Hozzátette, a temetőt az 1730-as években nyitották az ide települt zsidó családok. A sírkertben 1882-ben befejezték a temetkezést a rendkívül sziklás talaj miatt. A másfél évszázad alatt mintegy 450 elhunyt kapott itt végső nyughelyet.

A hitközség könyvcsomagot juttat a börtönkönyvtárnak, amelyben a temető létrejöttéről és történetéről szóló kötet is szerepel. Az elnök kiemelte, hatalmas mennyiségű munkát végeztek a fogvatartottak, valamint köszönetet mondott a szervezőknek és a zöldhulladékot elszállító VHK-nak is.

Marton Attila / veol.hu

Kiskunhalasra látogatott az izraeli nagykövet

Joszéf Amrani látogatása magánjellegű, nem hivatalos volt, a hitközség által hetedik alkalommal megrendezett halasi zsidó nyári gyermektáborát tekintette meg.

A nagykövet elsőként a híres Csipkeházban járt, ahol *Szécsiné Rédei Éva* igazgató a létesítmény bemutatása után egy halasi csipkével ajándékozta meg.

Joszéf Amrani ezek után a zsinagóga területén idén hetedik alkalommal megrendezett gyermektáborba látoga-

tott, ahol a vezetőkkel és a gyermekekkel beszélgetett. A tábor célja a zsidó identitás és a kapcsolatok erősítése a felnövekvő nemzedékben. Idén 42 gyermek, összesen több mint hetven táborozó vett részt a foglalkozásokon kívül a kézműves és sportprogramokon is. A helyi fiatalok mellett érkeztek többek között Kecskemétről, Budapestről, Lajosmizséről, de Dániából, Svédországból és Izraelből is vendégek.

HalasInfo nyomán

© Halasinfo.hu

APRÓ-
HIRDETÉS

VEGYES

Újlipótvárosban garzonlakás turis-
táknak kiadó. Tel.: 226-4109.

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés
Zuglóban, Vezér u. 156. VITA-
PHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr.
Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés minimplantá-
tumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1.
320-4778. www.drviragdental.hu és
www.mini-implantatum.hu

Tóthné Hívös Katalin fogtechni-
kustester. Fogsorok, hidak készítése,
javítása soron kívül. Fogszabályozó,
fogfehéritő. Fogászati háttér biztosí-
tott. Szolid árak. Mozgáskorlátozot-
takhoz házhoz megyünk. Hétvégi
ügyelet. 1013 Bp., Krisztina krt. 51.
fszt. 1. Déli pályaudvarhoz közel. 06-
30-222-3016, 06-1-356-9372.

Színes és fekete-fehér nyomtatás,
másolás, plakátnyomtatás, könyv-
nyomtatás, névjegykészítés a Mammut
I.-ben (III. em. 312-es üzlet), a II., és a
VI. kerületben. Messinger Miklós, 06-
20-934-9523, www.rcontact.hu

Eladó és kiadó ingatlanokat kere-
sünk! Budapesti Ingatlanközvetítő
Kft. 06-1-200-4972.

Idősgondozást-házvezetést vállal
bentlakással leinformálható, 64 éves
hölgy. 06-30-205-7835.

MAGÁNNYOMOZÁS
FELSŐFOKON!

* * *

KOBÁ

DETEKTÍVIRODA:

06-70-647-7766,

www.kobadetektiv.hu

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek

Szövetségének lapja

1075 Budapest, Síp u. 12.

Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadóteljados:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 4800 Ft

Külföldre 6800 Ft/év

USA és Izrael: 7500 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető

az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUHB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsek: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk

intézése a 06-(1)-767-8262-es

számon.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

mondAt Kft., www.mondat.hu

Felelős vezető: Nagy László

ISSN 0133-1353

A V4-ek antiszemitizmusáról

Modern antiszemitiz-
mus a visegrádi orszá-
gokban címmel mutattak
be tanulmánykötetet a
Tom Lantos Intézet gon-
dozásában Budapesten –
adta hírül az MTI.

A könyvbemutató előtt
tartott sajtótájékoztatón
Félix Anikó, a Zsidó élet és
antiszemitizmus elnevezé-
sű program menedzsere, a
Tom Lantos Intézet mun-
katársa elmondta: a tanul-
mánykötet a modern anti-
szemitizmus megjelenését
vizsgálja a visegrádi orszá-
gokban 2010 és 2016 kö-
zött.

Kifejtette: a modern an-
tiszemtitizmus formája le-
het a másodlagos antisze-
mitizmus, amely a holo-
kausztagadását vagy an-
nak relativizálását, triva-
lizálását jelenti, lehet az
összeesküvés-elméletek-
kel kapcsolatos, és lehet az úgynevezett új antiszemitizmus, vagyis Izrael
démonizálása vagy kettős mérce alkalmazása az országgal szemben.

A kötet alapjául szolgáló kutatásban a fő hangsúlyt az új antiszemitizmus-
ra helyezték, amelynek szisztematikus vizsgálata ebben a régióban még nem
történt meg, ahogyan a V4-es országokat (Csehország, Lengyelország, Ma-
gyarország és Szlovákia) ebből a szempontból még nem is hasonlították ösz-
sze – mutatott rá.

Barna Ildikó, az Eötvös Loránd Tudományegyetem társadalomtudományi
karának docense arról beszélt, hogy az országokat összeköti a közös történel-
mi örökség.

Ugyanakkor nem teljesen ugyanolyan a helyzet, a közvélemény-kutatások
szerint Csehországban a legkedvezőbb a válaszdók attitűdje a zsidókkal
szemben, és Lengyelországban a legkedvezőtlenebb – magyarázta. Hozzáte-
te: az államközi kapcsolatokat tekintve mind a négy ország jó viszonyra tö-
rekszik Izraellel, de Csehország élen jár a V4-ben.

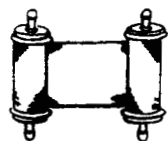
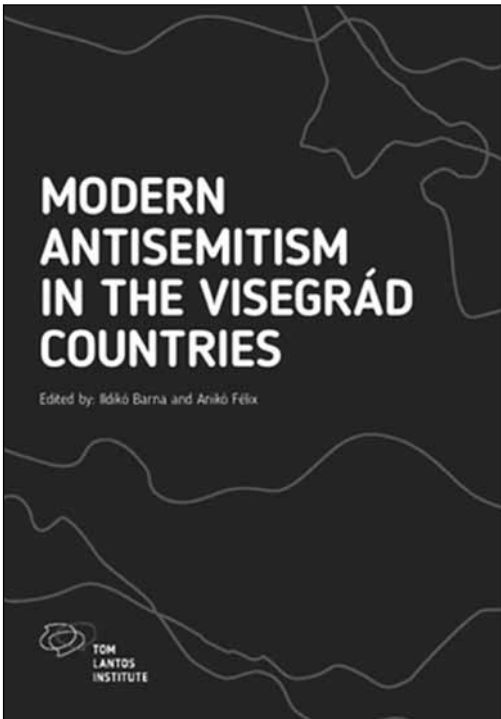
Mint mondta, az antiszemitizmust tekintve több kisebb szereplő,
szerveződés vizsgálható, amelyek gyakran összefonódnak. A kizárólag új an-
tiszemita jelenségek kisebb arányban vannak jelen, mint Nyugat-Európában,
ennek lehetséges oka, hogy a szélsőbaloldal támogatottsága kisebb mértékű a
nyugati országokhoz képest, kisebb arányú a muszlim népesség, és eltérő a
fogyasztói kultúra – vélekedett.

Barna Ildikó kiemelte: ugyanakkor ezekben az országokban az új antisze-
mitizmus az antiszemitizmus többi formájával összekapcsolódva jelentkezik,
elsősorban a szélsőjobboldal által, de a szélsőbaloldal és a szélsőjobboldal e
téma mentén több országban „találkozik”.

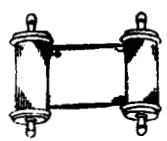
Kérdésre Barna Ildikó közölte: Magyarországon az antiszemitizmus formái
közül elsősorban a gyűlöletbeszéd jellemző, fizikai atrocitások kevésbé for-
dulnak elő, mint például Nyugat-Európában.

A nyílt antiszemitizmus egyre kevésbé jellemző, bár ez az egész világon
megfigyelhető trend – vélte. Hozzáette: jelen van viszont a holokausztta-
gadás.

A kötetet Barna Ildikó és Félix Anikó szerkesztette.

IMÁIDÓK

Templomok	Péntek este Aug 4.	Szombat reggel Aug 5.	Péntek este Aug 11.	Szombat reggel Aug 12.
Dohány	18.00	9.30	18.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.30	10.00	18.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	18.30	9.30	18.30	9.30
Thököly út 83.	18.30	9.00	18.30	9.00
Hunyadi tér 3.	19.00	9.00	19.00	9.00
Bethlen tér 2.	19.15	9.30	19.15	9.30
Nagyfuvaros u. 4.	19.00	8.00	19.00	8.00
Scheiber S. u. 2.	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	20.00	8.00	19.50	8.00
Alma u. 2.	18.00	9.00	18.00	9.00
Kórház				
(Amerikai u. 53.)	17.30	7.30	17.30	7.30
Páva u. 39.	19.00	9.30	19.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	18.00	9.00	18.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.30	9.00	18.30	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Dessewffy u. 23.	20.00	9.00	19.50	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		9.30		9.30
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.30		17.30	
Vác (Eötvös u. 3.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	19.00	8.00	19.00	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	19.50	8.00	19.40	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	18.00	8.00	18.00	8.00
Pécs (Füred u. 1.)	18.30	8.30	18.30	8.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	18.00		18.00	
Szombathely	18.00		18.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	18.00		18.00	
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	18.00		18.00	
Siófok (Széchenyi út 4.)	19.00		19.00	

N A P T Á R

Augusztus 4. péntek	Áv 12.	Gyertyagyújtás: 7.55
Augusztus 5. szombat	Áv 13.	Szombat kimenetele: 9.06
Augusztus 11. péntek	Áv 19.	Gyertyagyújtás: 7.44
Augusztus 12. szombat	Áv 20.	Szombat kimenetele: 8.53

Olvasói levél

Töprengések Izraelről és a jövőről

Izrael Állam – filozófiai kategóriákkal fogal-
mazva – a „különös”, amely az „általános” (össz-
emberiség) sine qua nonja (itt értsd: az előbbi nél-
kül nincs az utóbbi; megvilágítás az írás végén).

Súlyos tévedés Izraelnek felelni, hogy úgymond
megszálló, hiszen a rátámadó arab agresszorok
szorították be e helyzetbe. Hazug e megszállás
lenácizása, ugyanis a zsidók nem viseltek háborút
a Reich ellen, továbbá Izrael soha nem alkalm-
zott specifikusan náci eszközöket, eljárásokat, va-
lamint az összes arab/palesztin–izraeli megállapo-
dást, amennyiben megühsült, az arab/palesztin fél
rúgta föl. Ezek a lényegi tények és összefüggések,
nem pedig az izraeli hadsereg részéről előfordult
atrocitások, amelyek felelőseit zömmel valóban
megbüntették, míg a másik oldalon nemhogy ilyen
nem fordult elő, hanem a gyilkosokat (terroristá-
kat, mert ezek nem gerillák/partizánok) dicsőítik,
családjaikat pénzzel jutalmazták.

Izrael igaztalan bíráló nem veszik figyelembe,
hogy ez a picike ország két ténylegesen preventív
háborút viselt (1956, 1967), előzőleg (1948) és
utólag (1973) pedig arab agresszióval szemben
védte meg magát. Mindegyikben győzött. Ennek
ellenére az elfoglalt területek több mint 90 száza-
lékát azóta kiürítette, holott a megsemmisítésére
törő arab terrorizmus és annak támogatása nem
szűnt meg. A palesztinai arabokból az arab orszá-
gok csináltak hazátlan „palesztinokat” (lásd az
1949-es fegyverszüneti egyezmény). Izraeli men-
tők ellátják, kórházba szállítják a beteg, illetve se-
besült palesztinokat, Izrael biztosítja autonóm te-
rületük infrastruktúráját, s még nem említettük az
izraeli állampolgárságú arabok páratlan kisebbsé-
gi egyenjogúságát Izrael Államban. Izrael pél-
damutatóan demokratikus berendezkedésű, fejlett
kapitalista ország, amely a rákényszerített több
évtizedes háborús állapotban ritka önmérséklettel
és humánummal gondoskodik önvédelméről.

Sajnos nem kevés hazai liberális és/vagy balol-
dali gondolkodású embertársunk szerint (közöttük
számosan, a köz előtt vállaltan, zsidó származású-
ak, különösen a kulturális elitben) Izrael sem jobb
Magyarországnál, ott is jobboldali kormányhata-
lom van, ráadásul teokratikus elhajlással. Elfelejtik,
hogy az így irányított zsidó állam is véd a ter-
roristáktól (ide tartozó összefüggés: szintén nem
tagadható, hogy a zsidó vallás és kultúra kifejezet-
ten humánus értékei óvják az ostromlott vár körül-
ményei között – fél évszázadot meghaladóan! –
létező Izrael államát, társadalmát az önkényura-
lomtól, s általában is a diktatórikus hatalomgya-
korlástól). Ezt ténynek tekintem, ha úgy tetszik, a
történelem zsarol evvel bennünket, hasonlóan ah-
hoz az állapothoz, amikor – Churchill belátta! –
Sztálin-ellenesen lehetetlen volt szövetekezni a
Szovjetunióval a náci Németországgal szemben (a
zsarolás mint olyan a hasonló).

Nem tudni, hogy mennyi ideig érvényes e szomo-
rú realitás. Az antimilitarizmus jegyében tüntető
izraeli zsidó fiatalok óhatatlanul prohamaszos po-
zíciót vesznek föl. Jóhiszeműségükhöz szerintem
nem fér kétség (az őket támogató egyes magas
rangú, szolgálaton kívüli izraeli tisztek részéről
inkább önös politikai motivációt sejtjek), viszont
ahhoz, hogy pacifizmusuk ne zsidó öngyilkosságot
jelentsen, ki tudja, meddig várat magára kellő
mértékű áttörés az óriási számbeli többségben
levő arab oldalon a tekintetben, hogy az utóbbi el-
ismerje végre Izrael Államot (nem kizárt, hogy az
ISIS szörnyűsége hat ebbe az irányba).

Természetesen Izrael Állam mindenkori vezetése
sem hibátlan, miként fegyveres testületeinek mű-
ködése sem, azonban Izrael politikai berendezke-
dése intézményesen biztosít önkritikai visszacsato-
ló mechanizmust, s ezt a társadalmi önreflexiót az
állam, akár akarja, akár nem, tiszteletben tartja.

Az izraeli katonák által elkövetett atrocitásokat
– ismételjük! – többnyire megbüntetik. Különben e
tragédiák (persze egy is sok belőlük) elvértve for-
dulnak elő, vagy járulékos veszteség részei annak
dacára, hogy az izraeli fél szeparált-limitált vá-
laszcspásairól előzetes értesítést küld stb., ám ha
iskolába, óvodába, kórházba telepít a Hamász ra-

kétákat, s azokat ki is lövi, vagy civil zsidókra tá-
madó kékes-bombás palesztin „mártírok” család-
jainak fizetnek – nyugat-európai baloldali-liberá-
lis forrásokból is – 25 ezer dollárokat (mint az
előbbieken utaltam rá), akkor Izrael tartisa föl a
kezét?

Az Izrael ellen hangulatot keltők igyekeznek el-
híttetni, hogy ez az állam minden vele szembeni kri-
tikát Auschwitz emlékével takaródzva elutasít.
Nos, valóban van kapcsolat Izrael Állam és a
holokauszt között. Kettő is. Egyik sem a zsidók sa-
ra (volt, illetve netalántán lesz...).

Az első összefüggés. Az őslúj zsidó ország létre-
jöttét és a holokausztot a történelem kapcsolta
egybe. Azonban amikor ezt belátjuk, ne feledjük:
végig nem vitt holokausztról van szó.

A második. Izrael Állam megsemmisülése élet-
halál értelemben végzetes következménnyel járna
a magyarországi zsidóságra nézve (is), de ez vo-
natkozik az összes zsidó származású magyar ál-
lampolgárra, igazodva az ilyen tendenciájú világ-
történelemhez, amely igencsak reálistan fölvetné
újabb, de immár végigvitt holokauszt bekövetkezé-
sét.

A már említett baloldali, főleg a rendszerkri-
tikusan baloldali embertársaink meg fokozottan
fontolóra vehetnék (zsidó és nem zsidó származá-
súak egyaránt):

ha hagyjuk, hogy Izraelt megsemmisítsék, a je-
lenleginél sokkal rosszabb, gonoszabb, embertele-
nebb, élheterlenebb kapitalista világrendszer jön
létre, amely valóban az emberiség pusztulásával,
de mindenképpen csak a náciizmus rettenetével
mérhető újbarbársággal fenyeget.

Befejezésül hadd formulázzak teljes személyes-
séggel. Mindezek alapján Izrael náci (náci jellegű
stb.) cselekedeteinek állítását – eddigi történelmé-
re gondolva (értve az esetében kikerülhetetlen
jelenkortörténeti közelítést is) – soha nem fogom
vitaképes témának tekinteni, kizárólag mint lelep-
lezendő-megvilágítandó jelenség létezik számom-
ra, az emberiségellenes politika és az erkölcsi al-
jasság, valamint a személyiségdeficit tartományá-
ban.

Fekete György

Londontól Jeruzsálemig

Interjú Horváth Józseffel

Horváth József, a Bét Sálom zsinagóga világi vezetője, korábban kosárlabdásként többször is szerepelt a Maccabi Világ- és Európa Játékokon. 1995-ben a kosárlabdacsapat kapitányaként aranyérmet szerzett az antwerpeni Maccabi Európa Játékokon. A Maccabi Vivó- és Atlétikai Club elnöki tisztét több mint egy évtizedig töltötte be, és tagja volt az Európai Maccabi Szövetség vezetésének.

– Tény, hogy az internet adta hírekből általában lehetett értesülni arról, hogy éppen honnan hová tartotok, és a cél is ismert volt többnyire. Van azonban egy nem is kicsi populáció, amelynek tagjai nem rendelkeznek számítógéppel, így részben számukra jön létre az interjú – de az események összegzése minden olvasónknak szól.

Beszélg hát a célről, az indulásról, a különféle állomásokról, válaszolj arra, miért Londonban volt a számos országból érkező motorosok „találkahelye”.

– Ebben az évben több, a zsidóság számára fontos évforduló is van. 120 évvel ezelőtt szervezte meg Herzl Tivadar Bázelen az első cionista kongresszust, 50 évvel ezelőtt szabaddította fel Izrael Kelet-Jeruzsálemet és egyesítette újra a várost, idén rendezték meg 20. alkalommal a Maccabi Világjátékokat (Maccabiah), és 150 évvel ezelőtt adta ki a brit kormány a Balfour-nyilatkozatot, melyben deklarálták, hogy támogatják egy zsidó nemzeti haza megalapítását a brit mandátum területén. Így lett a szolidaritási túra kiindulópontja London, a végcél pedig Jeruzsálem.

– Mennyire volt embert próbáló a hőség, a motorokon megtett távolság, útközben volt-e bármi olyan, amire nem számítottatok, s milyen volt általában a fogadtatás?

– Én még nem voltam olyan motoros túrán, ahol legalább egyszer ne áztam volna bőrig. Most négy héten keresztül szikrázó napsütésben motoroztunk. Szép lassan szoktunk hozzá a meleghez. Londonban még csak 20 fok körül volt a hőmérséklet, Magyarországon már 30, Görögországban 38, és a Júdeai sivatagban elértük a csúcst, 46,5 fokot árnyékban. Ez utóbbi már elég kemény volt, napi 5 liter vizet ittunk meg, a motoron olyan érzés volt, mintha egy hajszárrítóval szemben ülnénk. Összesen közel 8 ezer km-t tettünk meg, ez napi kb. 350, ami nem nagyon megerőltető, de azért ez azt is jelentette, hogy a programokkal együtt napi 12 óras elfoglaltságunk volt.

Az útvonal London–Brüsszel–Köln–Frankfurt–Dachau–München–Pozsony–Komárno–Budapest–Szeged–Nagyvárad–Szófia–Larissza–Athén–Lavrio–Haifa–Tel-Aviv–Jeruzsálem volt. Nehéz bármit is kiemelni az események közül, de azért

megemlítem néhány nagyon emlékezetes pillanatát a csapatnak:

L o n d o n b a n Jonathan Arkush, a brit zsidó közösség vezetője és Mark Regev, Izrael londoni nagykövete indított útra bennünket.

Brüsszelben az EU kisebbségi jogokért felelős biztosának, Vera Jourovának a stábjával volt egy több mint egyórás megbeszélésünk.

Frankfurtban a polgármester, Peter Feldmann fogadott bennünket.

Dachauban meglátogattuk a koncentrációs táborn.

Münchenben megemlékeztünk az 1972-es olimpián meggyilkolt tizenegy izraeli sportolóról és egy német rendőrrel.

Budapesten a Dohány utcai zsinagógában Frölich főrabbi beszélt a csapatnak a templomról, Heisler elnök úr pedig vacsorán látta vendégül a motorosokat, de ellátogattunk a Duna-parti cipőkhöz is.

Szegeden Lednitzky András mesélt a zsinagógáról, és egy 77 éves holokauszt túlélő, későbbi motorversenyző hölgy várt bennünket csak azért, hogy elmondhassa, mennyire nagyra értékeli a túránkat.

Nagyváradon a kis létszámú (600 fő a soá előtti 33 ezerből), zömmel magyar nyelvű zsidó közösség hatalmas örömmel fogadott bennünket.

Larisszában szinte egyedülálló módon a zsidó közösség 95%-a túlélte a holokausztot, köszönhetően annak, hogy a hegyek közötti falvak lakói elbújították a zsidókat.

Végül Jeruzsálem, a csúcspont, amikor motorral begurultunk a Siratófal elé, majd másnap a Maccabiah megnyitójára a Teddy Stadionba.

– Izrael... érzések, szembesülés, fogadtatás... majd a Játékok! Kötődtek-e új barátságok?

– A 15 fős csapat nem ismerte egymást. Persze a három magyar, Kalotai Gábor, Lukács Sándor és jómagam igen, a 6 amerikai is, de így együtt valójában idegenek voltunk. Most már közös síelést, jövő évi motorozást tervezünk, de van olyan is, aki augusztusban jön Budapestre, és nálam fog lakni. Fantasztikus emberek voltak a csapatban, keresztények és zsidók, férfiak és nők, ateisták és vallásosak, vízvezeték-szerelő, tanár, ügyvéd, mérnök, hollywoodi filmek művészeti vezetője, földműves

és kórházi nővér is. Két dolog volt közös mindenkivel: a motorozás iránti szerelem és az Izraellel való szolidaritás.

Az, hogy négy hét együttlakás alatt nem volt egyetlen összeveszés, egyetlen komoly konfliktus sem, szinte csodával határos. Az, hogy a svájci motorosnak mindkét szülője a budapesti gettóban élte túl a holokausztot, a román motorosnak, az egész túra kitalálójának a felesége magyar, az, hogy az egyik 30 éves izraeli kísérőnk ismerte a „gyí, paci, paripát”, mert az egyik nagypapája magyar volt, az, hogy a kölni zsidó közösség kóser konyhájának szakácsa magyar, talán már nem is meglepetés. Bárhol jártunk, örömmel és tisztelettel fogadtak bennünket, Izraelben pedig kifejezetten látványosságnak számítottunk.

– A Játékok azóta véget értek.
– Mi repülővel utaztunk haza, a motorok külön jöttek, én pedig már megtartottam élménybeszámolómat a Bét Sálom zsinagógában.

Szédereste elénekeltük a dájénut, aminek a refrénje kb. annyit jelent, hogy már ez is elég lenne nekünk. Hát én is így vagyok ezzel az úttal. Ha csak simán elmotorozok Londonból Jeruzsálembe, az is elég lett volna. Ha autóval, repülővel megyek, és csak a programokon veszek részt, az is elég lett volna. Ha csak a részt vevő motorosokkal ismerkedem meg, az is elég lett volna. Ha csak a Kotel, a Siratófal elé begurulok motorral, az is elég lett volna. Ha csak a Maccabiah megnyitóján veszek részt, az is elég lett volna. De mindez együtt már szinte felfoghatatlan élmény!

Az interjú kiegészítéseképpen álljon itt néhány adat a nagy eseményről.

A négyévente megrendezett Maccabi Világjátékokon az idén nyolcvan ország mintegy tízezer sportolója vett részt, a 120 fős magyar delegáció száz sportolóval érkezett Izraelbe. Az izraeli delegáció 2400 versenyzővel rukkolt elő, őket az amerikai sportolók követték több mint ezer fővel. A különféle sportágakban elért magyar és külföldi sikerekről minden napilap azonnal beszámolt.

gáljuli

SPÁNN GÁBOR

Rekord

Ismerek egy zsidó szegény embert. Nagyon sok zsidó szegény embert ismerek, de olyat, akinek az életben ennyire nem sikerült semmi, és ilyen mértékben vonzza a bajt, egyet sem. Évtizedek óta ismerem: kereskedősegédnek tanult az átkosban, amikor még létezett a kötelező munkakönyv. Neki tudomásom szerint legalább 3 volt ilyenből, lévén hogy annyi munkahelyen megfordult. Ahogy a rendszer lazulásával elkezdtek üzleteket nyitni a „maszekok”, és valamelyik felvette eladónak, az fél év alatt garantáltan tönkrement.

Életében – mint maga mesélte – egyetlen saját innovációs ötlete volt. Az Unioba való belépésünket követően (ld. áruk és munkaerők szabad áramlása) kóser vendéglőt akart nyitni a Vatikánban, de erről többen lebeszéltek, mondván, ott csak püspökfalat szerepelhetne az étlapon.

A 90-es évek elején, véletlen találkozásaink egyikén, messziről kiabált: Mondjon nekem mázl tovot! Érdeklődésemre kifejtette, hogy úgy érzi, mostantól lesz bróche az életén, és majd ömlik hozzá, ahogy ő fogalmazott, a pernósze. Képzelm el, elveszi Natasát. Ránézve a toprongyos, előnytelen külsejű és akkor is állástalan alakra, élő kérdőjel lettem. Ezután elmesélte, hogy Natasa Kárpát-Ukrajnából áttelepült Magyarországra, de a törvények szerint csak akkor kaphat letelepedési engedélyt, ha férjhez megy egy magyarhoz. Neki rubelezeket ígérték, ha elveszi, azaz, hogy ha nem válik be a mespóche, egy év múlva elválhat, de addig is a gazdag ukrán rokonok majd ömlesztik a dohányt.

Meghívták Ukrajnába két hétre, hogy ismerkedjen a família ottani felével, és mire hazajött, a lakását kiürítve találta, és nemcsak Natasa tűnt el, hanem minden mozdítható értéke, és pereskedhetett évekig, hogy meg tudja tartani legalább az üres lakást. Mára oda jutott, hogy az sincs meg, és ő maga hajléktalan.

Az utolsó két évben öt szponzorálom. Kihízott ruhát, háztartásban fölöslegessé vált kutyákat rendszeresen megkapja. Ezért cserébe iszik nálunk egy kávét, és mesél egy sztorit az életéből. Legutóbb azzal kezdte: Szerkesztő úr! Magának messzire ér a keze, intézze el, mert szerintem megérdemlem, hogy bekerüljek a Rekordok Könyvébe, abba, amit külföldiül úgy hívnak, mint a sört, amit nem tudok megfizetni.

Látva kíváncsiságomat, mesélni kezdett. Nem fogja elhinni, de miért hazudnék ilyet. Szerintem én vagyok Közép-Európában az egyetlen hajléktalan, aki kihúzta lebukás nélkül 3 napig egy éjjel-nappal nyitva tartó hipermarketben úgy, hogy nem szúrták ki. Nem kell ehhez más, csak jó megfigyelőke. Tudni kell, hogy a kigyúrt biztonságiak hányan vannak, mikor melyik hajó környékén járőröznek, hol van akció, oda nem bújni, és mennyi ideig lehet két rekesz között meghúzódni. Én három napig voltam bent úgy, hogy két órát fekiüdtem a babakocsik között, majd nyugodt hármát a kutyatápon, és még most is ott lehetnék, ha nem vesz rajtam erőt a mohóság. Tudniillik nagyon jól elvoltam a felállított kempingsátorban két síbakancs között, de megcsapott a frissen süített zsömlék szaga, és gyenge az ember. Tetszik tudni, érte mentem. De azért vallja be, három napot úgy eltölteni, hogy vásárlónak nézzenek, az nem semmi.

Ránéztem, és ennyit mondtam: Ide figyeljen, Lajos! Nem valószínű, hogy el tudnám intézni, hogy maga bekerüljön a Guinness-rekordok könyvébe, de azért sem teszem, mert akkor bele kéne írjam azt a vagyonvédelmi céget is, melynek emberei amikor elkapták magát, Európában senkihez nem hasonlítható módon verték össze.

MEGJELENT!

Róna Tamás és Nógrádi Gergely:

Sálom!

és

Mázel tov!

Zsidó hittankönyv I. és II. része

A köteteket legkényelmesebben megrendelheti a
WWW.ZSIDOKONYVEK.HU
webshopban.

Az ár kötetenként

3570 Ft.-

...és ideje van a nevelésnek

– Pistike, a macskáról szóló dolgozatod teljesen megegyezik a testvéredével!

– Az lehet, tanárnő, hiszen ugyanarról a macskáról írtuk!

* * *

A kilencéves Dávid hazatér a hitoktatásról. A mamája megkérdi:

– Na, mi volt ma a zsinagógában, mit tanultatok?

– A rabbi arról mesélt, hogy a Moszad kiképezte Mózes egy titkos küldetésre: hatoljon át az ellenséges vonalakon és mentse ki a zsidókat Egyiptomból. Már vonultak is rendben kifelé, mikor a Vörös-tengerhez értek, és ott az utászok gyorsan építettek egy hadihidat, a zsidók meg ámentek rajta a másik partra. Akkor Mózes a mobilján azonnali légicsapást kért az izraeli légierőtől, és a gépek pár perc múlva lebombázták a hidat, az egyiptomi hadsereggel együtt; minden arab belefulladt a tengerbe, tankostól. Így aztán sikerült az összes zsidót épségben hazavinni.

A mama nem hisz a fülének, és megkérdi:

– Ezt mesélte nektek a rabbi?!

– Hát nem pontosan ezt. De ha meghallanád, amit ő mesélt, sose hinnéd el.